

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 18. kesäkuuta 2019
(OR. en)

10446/19

ELARG 30
COWEB 86

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Ed. asiak. nro:	10337/1/19 REV 1
Kom:n asiak. nro:	COM(2019) 260 final
Asia:	LAAJENTUMINEN SEKÄ VAKAUTUS- JA ASSOSIAATIOPROSESSI – Neuvoston päätelmät

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena neuvoston 18. kesäkuuta 2019 antamat neuvoston päätelmät laajentumisesta sekä vakautus- ja assosiaatioprosessista.

YLEISTEN ASIOIDEN NEUVOSTO

NEUVOSTON PÄÄTELMÄT LAAJENTUMISESTA SEKÄ VAKAUTUS- JA
ASSOSIAATIOPROSESSISTA

1. Neuvosto panee merkille komission 29. toukokuuta 2019 antaman tiedonannon EU:n laajentumispolitiikasta sekä Montenegroa, Serbiaa, Turkia, Pohjois-Makedonian tasavaltaa, Albaniaa, Bosnia ja Hertsegovinaa ja Kosovoa* koskevat kertomukset.
2. Eurooppa-neuvostossa 14. ja 15. joulukuuta 2006 saavutetun laajentumista koskevan uuden yksimielisyyden ja kokouksen päätteeksi annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti neuvosto vahvistaa, että **laajentuminen** kuuluu edelleen Euroopan unionin keskeisiin politiikkoihin. Se on edelleenkin strateginen investointi rauhan, demokratian, vaurauden, turvallisuuden ja vakauden edistämiseen Euroopassa. Neuvosto toistaa, että keskeisten eurooppalaisten arvojen omaksuminen ja niihin sitoutuminen on edelleenkin olennainen valinta kaikille EU:n jäseniksi pyrkiville kumppaneille. Tämän mukaisesti neuvosto odottaa jatkossakin kumppanien osoittavan vastuullisuutta ja sitoutuvan täysipainoisesti eurooppalaisiin arvoihin sekä ajamaan päättäväisesti tarvittavia uudistuksia, koska se on niiden omien kansalaisten edun mukaista. Palauttaen mieleen Thessalonikin toimintasuunnitelman ja Sofian julistuksen neuvosto toistaa EU:n tukevan varauksettomasti Länsi-Balkanin maiden eurooppalaista tulevaisuutta. EU aikoo määrätietoisesti lujittaa ja tehostaa panostustaan kaikilla tasoilla tukeakseen alueen poliittista, taloudellista ja sosiaalista muutosprosessia, muun muassa jatkamalla apua, joka perustuu Länsi-Balkanin maiden oikeusvaltion rakentamisessa ja sosioekonomisissa uudistuksissa saavuttamaan konkreettiseen edistymiseen. Turkki on edelleen ehdokasmaa ja keskeinen kumppani monilla aloilla.

* Tämä nimitys ei vaikuta asemaa koskeviin kantoihin, ja se on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/1999 ja Kansainvälisen tuomioistuimen Kosovon itsenäisyysjulistuksesta antaman lausunnon mukainen.

3. Neuvosto vahvistaa aiemmin antamiensa päätelmien mukaisesti sekä Kööpenhaminan poliittisten arviointiperusteiden ja EU:n ja Länsi-Balkanin maiden suhteiden yhteisenä kehyksenä toimivan vakautus- ja assosiaatioprosessin puitteissa, että on tarpeen noudattaa laajentumista koskevan uuden yksimielisyyden mukaista **oikeudenmukaista ja tiukkaa ehdollisuutta** ja **maan omien ansioiden periaatetta**. Tässä yhteydessä neuvosto painottaa sitä, että on tärkeää varmistaa, että EU voi pitää yllä ja syventää omaa kehitystään sekä valmiuksiaan integroida uusia jäseniä.
4. Neuvosto panee komission raporttien perusteella merkille kumppanien parhaillaan toteuttamien uudistuspyrkimysten yleistilanteen ja painottaa, että on tarpeen keskittyä edelleen **perustavanlaatuisiin uudistuksiin** jatkuvien rakenteellisten puutteiden korjaamiseksi oikeusvaltion, perusoikeuksien, demokraattisten instituutioiden ja julkishallinnon toiminnan sekä talouskehityksen ja kilpailukyvyn aloilla. Selkeä näyttö uudistusten toteuttamisesta ja konkreettisista tuloksista näillä keskeisillä aloilla on edelleen olennaista erityisesti liittymisneuvottelujen yleisen etenemisen kannalta.

5. Neuvosto palauttaa mieleen, että **oikeusvaltio** on yksi niistä arvoista, joille EU perustuu, ja se muodostaa sekä laajentumisprosessin että vakautus- ja assosiaatioprosessin ytimen. Koska vain muutamat kumppanit ovat edistyneet näissä ratkaisevan tärkeissä toiminna, uskottava ja kestävä edistyminen on edelleen yksi tärkeimmistä haasteista, johon on vastattava ensisijaisena asiana, erityisesti riippumattoman, puolueettoman, vastuullisen ja tehokkaan oikeusjärjestelmän varmistamiseksi sekä korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden, kuten myös rahanpesun, torjumiseksi. Lisäksi on tehostettava pyrkimyksiä, jotka liittyvät **perusoikeuksien** suojeluun, mukaan lukien vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet, objektiivista ja vapaata itsemäärättelyä koskevien sitoumusten toteuttaminen, kansallisten vähemmistöjen syrjimättömään kohteluun ja haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien, kuten romanien sekä homo- ja biseksuaalisten ja trans- ja intersukupuolisten henkilöiden (HLBTI), syrjinnän torjumiseen. Omistusoikeus olisi myös turvattava. Sananvapauden ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden suhteen vallitseva tilanne nostaa esiin yhä vakavampia kysymyksiä, joita on käsiteltävä määrätietoisesti ja tehokkaasti ensisijaisena asiana. Neuvosto toistaa, että on ryhdyttävä kiireellisiin ja konkreettisiin toimiin, jotta vältetään toimittajien ja media-alan muiden toimijoiden pelottelu ja uhkailu sekä heihin kohdistetut hyökkäykset ja ratkaistaan tapaukset, joissa näitä esiintyy. Myös sukupuolten tasa-arvon ja naisten sekä lasten oikeuksien kunnioittaminen edellyttää lisätoimia. Lisäksi on ehdottoman tärkeää edistyä **julkishallinnon uudistuksessa**, politisoinnin purkaminen ja ammattimaisuuden lisääntyminen mukaan luettuna, hallintotavan parantamiseksi kaikilla tasoilla.
- Demokraattisten instituutioiden** asianmukainen **toiminta ja riippumattomuus**, parlamentaarinen valvonta mukaan luettuna, on edelleenkin olennaista. Neuvosto panee huolestuneena merkille parlamenttien boikotointiin liittyvät jatkuvat suuntaukset ja toistaa, että osallistavan, erityisesti parlamenteissa käytävän poliittisen vuoropuhelun ja kansalaisjärjestöjen vahvemman roolin varmistaminen kuuluvat edelleen olennaisesti hyvin toimivaan demokratiaan. Neuvosto muistuttaa Etyjin normien mukaisten vapaiden, oikeudenmukaisten ja avoimien vaalien merkityksestä ja siitä, että Etyjin suositukset on toteutettava täysimääräisesti.

6. **Taloudellisten arviointiperusteiden** osalta neuvosto on tyytyväinen ja yhtyy komission analyysiin, jonka mukaan makrotalous-, finanssi- ja rakennepolitiikkoja on parannettava. Neuvosto toteaa, että näillä aloilla edistyminen on yhteydessä edistymiseen oikeusvaltion ja oikeusjärjestelmän aloilla, ja rohkaisee kaikkia kumppaneita panemaan talouden uudistusohjelmiensa perusteella täytäntöön toimenpiteet, jotka sisältyvät EU:n sekä Länsi-Balkanin maiden ja Turkin välillä 17. toukokuuta 2019 käydyn talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteisiin päätelmiin. On ratkaisevan tärkeää varmistaa, että suorat ulkomaiset sijoitukset eivät heikennä sosioekonomista, ympäristö- ja finanssipoliittista kestävyyttä ja että kaikkien sijoitusten täysi avoimuus taataan, erityisesti jos niihin liittyy julkisia hankintamenettelyjä. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä ylivelkaantumisen riskiin ja varsinkin Länsi-Balkanilla strategisten varojen ja resurssien valvonnan siirtoon. Näin ollen neuvosto odottaa, että vakautus- ja assosiaatiosopimukset pannaan kaikilta osin täytäntöön niiden hengen ja kirjaimen mukaisesti. Neuvosto muistuttaa, että EU on edelleen Länsi-Balkanin ja Turkin selvästi suurin kauppakumppani niin tuonnin kuin viennin osalta. Neuvosto toistaa olevan tärkeää puuttua aivovuotoon ja luoda **nuorille** uusia mahdollisuuksia sekä turvata heille suotuisat näkymät. Tässä yhteydessä neuvosto on tyytyväinen Bukarestissa toukokuussa 2019 pidettyyn konferenssiin, jonka aiheena oli "Miten voidaan paremmin vastata nuoren sukupolven Eurooppa-pyrkimyksiin Länsi-Balkanilla?".

7. Neuvosto on erittäin tyytyväinen historialliseen **Prespan sopimukseen**, joka on merkittävä saavutus ja toimii esimerkkinä alueelle ja laajemminkin. Se antaa tunnustusta osapuolten rohkeudelle ja määrätietoisuudelle.

Hyvät naapuruussuhteet ja alueellinen yhteistyö ovat edelleen laajentumisprosessin ja vakautus- ja assosiaatioprosessin keskeisiä osatekijöitä. Neuvosto on tyytyväinen saavutettuun edistymiseen ja toteaa jälleen, että alueellinen yhteistyö ja erityisesti **yhteenliitettävyy**s alueen sisällä ja EU:n kanssa on tärkeää. Se ilmaisee tyytyväisyytensä myös Belgradissa huhtikuussa 2019 allekirjoitettuun alueelliseen verkkovierailusopimukseen, joka tuo merkittäviä etuja alueen kansalaisille ja yrityksille. Neuvosto antaa täyden tukensa osallistavaa alueellista yhteistyötä vahvistaville rakentaville aloitteille ja rakenteille, muun muassa EU:n makroalustrategioille. Neuvosto kehottaa lisätoimiin, joilla edistetään menneisyyden painolastista irrottautumista ja **sovinnontekoa** suvaitsevan ilmapiirin, osallistavuuden ja luottamuksen sekä kansalaisyhteiskunnan aktiivisen osallistumisen pohjalta. Kadonneisiin henkilöihin liittyviä toimia olisi tehostettava. On pidättäytyttävä kannanotoista ja toimista, jotka heikentävät hyviä naapuruussuhteita ja riitojen rauhanomaista ratkaisemista. Jäljellä olevien kahdenvälisen riitojen ratkaisemiseksi tarvitaan jatkossakin määrätietoisia toimia ja vahvaa poliittista päättäväisyyttä. Neuvosto muistuttaa, miten tärkeää on panna täytäntöön kahdenväliset sopimukset, mukaan lukien Prespan sopimus ja hyviä naapuruussuhteita koskeva sopimus Bulgarian kanssa.

Neuvosto toistaa, että kansallisia sotarikostapauksia on tärkeää käsitellä tehokkaasti ilman syrjintää, rankaisematta jäämiseen on puututtava ja vastuuvollisuus varmistettava muun muassa mielekkään alueellisen yhteistyön avulla ja tekemällä täysipainoista yhteistyötä kansainvälisiä rikostuomioistuimia koskevan mekanismin ja asiantuntijalautakuntien kanssa ja tukemalla näiden työtä. Jäljellä olevat kiistat ja kysymykset on ratkaistava kansainvälisen oikeuden ja vakiintuneiden periaatteiden mukaisesti, mukaan lukien perimyskysymyksiä koskeva sopimus.

8. Neuvosto toistaa pitävänsä tärkeinä yhteistyön syventämistä ulkopoliittisissa kysymyksissä sekä unionin odotuksia, jotka koskevat politiikan entistä tiiviimpää mukauttamista **EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan** erityisesti asioissa, joissa on kyse merkittävistä yhteisistä eduista, kuten rajoittavat toimenpiteet ja hybridiuhkien torjuminen. EU:hun liittyminen on valinta, joka edellyttää niiden periaatteiden, arvojen ja tavoitteiden omaksumista, joita EU pyrkii edistämään naapurustossaan ja laajemmaltikin, mukaan lukien täyden yhdenmukaisuuden saavuttaminen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa ja pidättäytyminen kaikista sen vastaisista toimista.
9. Neuvosto toteaa erityisesti **viisumipakon poistamisen** olevan tärkeää kansalaisille ja kannustaa komissiota seuraamaan edelleen tiiviisti viisumivapautta koskevien arviointiperusteiden jatkuvaa täytäntöönpanoa ja raportoimaan siitä. Neuvosto muistuttaa keskeyttämismekanismista ja kannustaa asiaan liittyviä viranomaisia tehostamaan toimiaan, joiden avulla voidaan puuttua sitkeään ilmeisen perusteettomien turvapaikkahakemusten ongelmaan ja tehostamaan edelleen toimia järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisemiseksi.
10. Terrorismi, radikalisoituminen ja järjestäytynyt rikollisuus ovat edelleen turvallisuusuhka EU:lle ja koko alueelle. Eurooppa-neuvoston ja neuvoston aiempien päätelmien mukaisesti neuvosto toistaa pitävänsä tärkeänä Turkin ja Länsi-Balkanin maiden kanssa **terrorismin torjumiseksi** tehtävän yhteistyön tehostamista, erityisesti terrorismiin syyllistyvien vierastaistelijoiden ja terrorismin rahoituksen torjunnan sekä radikalisoitumisen ehkäisyn ja torjunnan, rajatarkastusten tehostamisen ja ampuma-aseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan aloilla. Samalla kun operatiivinen yhteistyö on tehostunut, **järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa** tarvitaan edelleen lisätoimia ja selkeää näyttöä. Neuvosto muistuttaa EU:n tuesta, jota myönnetään etenkin alueellisen yhteistyön mekanismien ja aloitteiden kautta, sekä koordinoinnista integroivan sisäisen turvallisuuden hallinnan kautta, ja kehottaa jälleen kumppaneitaan edelleen tehostamaan ja panemaan täytäntöön oikeudellisia ja operatiivisia toimenpiteitä kaikilla näillä aloilla.

11. Neuvosto antaa Turkille ja Länsi-Balkanin maille tunnustusta niiden **muuttoliikkeen** osalta toteuttamista, selkeitä tuloksia tuottaneista toimista ja jatkuvasta rakentavasta tämän alan yhteistyöstä. Neuvosto toistaa, että EU:n ja Turkin julkilausuman täytäntöönpanon jatkaminen sekä jatkuva tuki Länsi-Balkanin reitin varrella oleville kumppaneille on tarpeen. Lisätoimia tarvitaan riittävien hallinnollisten ja lainvalvontavalmiuksien varmistamiseksi, jotta voidaan vastata muuttoliikkeen asettamiin haasteisiin ja torjua ihmissalakuljetusta. EU palauttaa mieleen unionin sitoumuksen tehdä yhteistyötä jo saavutettujen tulosten pohjalta ja jatkaa rahoitustukeaan ja teknistä apuaan yhteistyön tiivistämiseksi tällä alalla, muun muassa EU:n Turkin-pakolaisavun koordinoituvälineen kautta. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että asemaa koskevien sopimusten neuvottelut on saatu päätökseen alueen viiden kumppanin kanssa, mikä mahdollistaa eurooppalaisen raja- ja merivartioston joukkojen lähettämisen.
12. Neuvosto korostaa edelleen **strategisen viestinnän** merkitystä sekä sitä, että kumppanien kykyä torjua disinformaatiota on vahvistettava. Neuvosto painottaa, että kaikilla kumppaneilla on vastuu tiedottaa selvästi laajentumiseen liittyvistä hyödyistä ja velvollisuuksista sekä omasta sitoutumisestaan EU:n arvoihin ja niitä koskeviin tarvittaviin uudistuksiin. Ratkaisevaa on EU:n ja sen jäsenvaltioiden sitoutuminen jatkossakin myös aiempaa tehokkaampaan strategiseen viestintään, jota suunnataan kumppanimaille ja EU:n kansalaisille etenkin Länsi-Balkanin StratCom-erityistyöryhmän kautta.
13. Neuvosto muistuttaa, että EU myöntää laajentumisprosessiin sekä vakautus- ja assosiaatioprosessiin jatkuvasti **merkittävää rahoitustukea ja teknistä apua** erityisesti liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA II) muodossa. Jatkossakin olisi keskityttävä keskeisiin painopistealoihin ja parantamaan johdonmukaisuutta rahoitustuen sekä kumppaneiden liittymistä edeltävän strategian täytäntöönpanossa saavuttaman yleisen edistymisen ja aikaansaamien tulosten välillä. Tältä osin neuvosto palauttaa mieleen IPA III -välinettä koskevassa osittaisessa yleisnäkemyksessä esitetyn kantansa, joka sisältää avun eriyttämisen periaatteen tuloksellisuuden ja oikeudenmukaisen jakamisen perusteella.
14. Neuvosto palauttaa mieleen **Sofian prioriteettiagendan** toteuttamisen merkityksen. Se panee merkille komission kertomuksen **Länsi-Balkanin strategian** ja Sofian prioriteettiagendan täytäntöönpanosta, ilmaisee tyytyväisyytensä saavutettuun edistymiseen ja kannustaa jatkamaan täytäntöönpanoa.

LAAJENTUMINEN

MONTENEGRO

15. EU panee tyytyväisenä merkille liittymisneuvotteluissa Montenegron kanssa saavutetun **yleisen edistymisen**. Neuvotteluissa on tähän mennessä avattu 32 lukua yhteensä 35 luvusta ja kolme on suljettu toistaiseksi. Lainsäädännön mukauttaminen unionin säännöstöön on edistynyt huomattavasti useimmilla aloilla. Kuitenkin koska institutionaalinen kehys on valmis ja oikeudellinen kehys pääosin olemassa, nyt on ratkaisevan tärkeää, että koko oikeusvaltiojärjestelmä tuottaa konkreettisempia tuloksia ja vankempaa ja kestäväää näyttöä. Neuvosto korostaa erityisesti, että kuten neuvottelukehyksessä todetaan, edistyminen oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevien lukujen kohdalla on jatkossakin olennaista ja määrää koko liittymisneuvottelujen vauhdin. Sen vuoksi Montenegron on nyt aiempaa ennakoivammin vauhditettava ja tehostettava uudistustoimiaan – etenkin keskeisillä tiedotusvälineiden vapauden, korruption torjunnan ja ihmiskaupan torjunnan aloilla – voidakseen saavuttaa lukuja 23 ja 24 koskevat väliaikaiset edellytykset. Vasta kun esitetyt kriteerit on saavutettu, EU voi vahvistaa sulkemisedellytyksinä oikeusvaltiota koskevat vaatimukset, jotka Montenegron on täytettävä ennen näiden lukujen sulkemista.

16. Neuvosto kannustaa voimakkaasti Montenegroa osoittamaan selkeää poliittista tahtoa ja toteuttamaan merkittäviä lisätoimia **korruption** ja **järjestäytyneen rikollisuuden**, rahanpesun ja ihmiskaupan **torjunnassa**, tehokkaat tutkinta- ja syytetoimet sekä lopulliset tuomiot mukaan luettuina, sekä parantamaan rikollisen omaisuuden takavarikointia ja menetetyksi tuomitsemista. Lisäksi tarvitaan korkean tason korruptioon kohdistettuja vahvoja rikosoikeudellisia vastatoimia. Neuvosto kehottaa Montenegroa takaamaan **sananvapaudelle** ja tiedotusvälineiden riippumattomuudelle suotuisan turvallisen ympäristön muun muassa tehostamalla ensisijaisena asiana toimittajiin kohdistuneiden hyökkäysten tutkintaa ja näiden tapausten selvittämistä. On olennaisen tärkeää, että varmistetaan kansallisen yleisradioyhtiön riippumattomuus ja perustetaan kaikille tiedotusvälineille tehokas itsesääntelymekanismi. Neuvosto korostaa, että se odottaa kaikilta asiaankuuluvilta instituutioilta ja toimijoilta vahvaa poliittista sitoutumista ja aitoa osallistumista kaikkiin näihin pyrkimyksiin. Lisätoimia tarvitaan myös **julkishallinnon uudistuksen** jatkamiseksi ja instituutioiden, erityisesti oikeuslaitoksen, hallinnollisten valmiuksien ja riippumattomuuden parantamiseksi.
17. Neuvosto korostaa, että **vaaliuudistus** on edelleen ensiarvoisen tärkeä vaaleja kohtaan tunnetun luottamuksen palauttamiseksi, ja odottaa kaikkien osapuolten ottavan vastuun **parlamentissa** käytävästä rakentavasta ja osallistavasta **poliittisesta vuoropuhelusta** ja sitoutuvan siihen uudelleen, muun muassa vaaliuudistusta ja muuta lainsäädäntöä käsittelevän väliaikaisen valiokunnan työssä, myös maan liittymisprosessin edistämiseksi.
18. **Taloušuudistusten** osalta neuvosto panee tyytyväisenä merkille, että talous jatkoi voimakasta kasvuaan. Talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteisten päätelmien mukaisesti neuvosto kannustaa Montenegroa supistamaan julkisen talouden velkasuhdetta, vahvistamaan julkisen talouden ohjausjärjestelmää, selvittämään jäljellä olevan järjestämättömien lainojen määrän, parantamaan sääntely-ympäristöä, laatimaan kattavan strategian epävirallisen talouden jatkuvaa arviointia ja vähentämistä varten, hyväksymään ja panemaan täytäntöön uuden lainsäädäntökehyksen, joka koskee julkisia hankintoja, julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia ja käyttöoikeussopimuksia, sekä lisäämään osallistumista työmarkkinoille.

19. Neuvosto on erittäin tyytyväinen Montenegron jatkuvaan rakentavaan ja myönteiseen rooliin **alueellisen yhteistyön ja hyvien naapuruussuhteiden** edistämisessä.
20. Neuvosto kiittää Montenegroa edelleen painokkaasti sen johdonmukaisesta yhteistyöstä ulkopoliittisissa kysymyksissä ja erityisesti siitä, että se on jatkanut politiikkansa täysipainoista mukauttamista **EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan**. Se on myös tyytyväinen Montenegron jatkuvaan aktiiviseen osallistumiseen **yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan** alan operaatioihin.

SERBIA

21. EU panee tyytyväisenä merkille liittymisneuvotteluissa saavutetun **yleisen edistymisen**. Neuvotteluissa on tähän mennessä avattu [16] lukua yhteensä 35 luvusta, ja kaksi lukua on suljettu toistaiseksi. Serbia on jatkanut toimiaan lainsäädäntönsä mukauttamiseksi unionin säännöstöön useilla aloilla. Neuvosto korostaa kuitenkin, että kuten neuvottelukehyksessä todetaan, edistyminen oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevien lukujen kohdalla sekä Serbian ja Kosovon välisten suhteiden normalisoinnissa on edelleenkin olennaista ja määrää jatkossakin koko liittymisneuvottelujen vauhdin. Lukuja 23 ja 24 koskevien väliaikaisten edellytysten täytäntöönpano on keskeisen tärkeää, ja sen tulisi jatkossakin toimia ohjeistuksena tuleville uudistuksille vakaan edistymisen saavuttamiseksi.
22. Neuvosto panee merkille, että EU:hun yhdentyminen on edelleen Serbian strateginen tavoite, ja kannustaa Serbian viranomaisia sitoutumaan päättäväisesti **eurooppalaisiin arvoihin** ja edistämään niitä. Lisäksi se muistuttaa, että Serbian hallituksen on aktiivisemmin ja selkeämmin viestittävä tästä julkisessa keskustelussa.
23. Neuvosto kehottaa Serbiaa keskittymään erityisesti uudistustoimiinsa ja vauhdittamaan niitä merkittävästi sekä saamaan aikaan konkreettisia tuloksia perustavanlaatuisilla aloilla, etenkin **oikeusvaltion** osalta.

- Erityistä huomiota on edelleen kiinnitettävä **oikeuslaitoksen** riippumattomuuteen ja yleiseen tehokkuuteen, muun muassa meneillään olevan perustuslakiuudistuksen avulla, ja tämän alan uudistusten tulokselliseen toteuttamiseen. Serbian on saatava aikaan konkreettisia tuloksia ja kestävää näyttöä tehokkaiden tutkinta- ja syytetoimien sekä lopullisten tuomioiden suhteen, erityisesti **korruption, järjestäytyneen rikollisuuden ja rahanpesun torjunnan yhteydessä**.
- Edistymisen puute **sananvapauden** turvaamiseen tähtäävissä toimissa herättää edelleen vakavaa huolta. Neuvosto kehottaa Serbiä kiireellisesti takaamaan rajattoman sananvapauden ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden sallivan turvallisen ympäristön muun muassa tehostamalla toimittajiin kohdistuneiden hyökkäysten tutkintaa. Samalla kun neuvosto panee merkille, että tiedotusvälineitä koskevan strategian valmistelu on edennyt, se kehottaa Serbiä hyväksymään strategian ja panemaan sen täytäntöön avoimella ja osallistavalla tavalla ensisijaisena asiana.
- Serbian on edelleenkin kiinnitettävä erityistä huomiota **perusoikeuksien** täysimittaiseen kunnioittamiseen, myös haavoittuvimpien ryhmien suojelemiseen, sekä kansallisten vähemmistöjen syrjimättömään kohteluun koko Serbiassa etenkin koulutuksessa, vähemmistökielten käytössä sekä media- ja uskonnollisten palvelujen käytössä vähemmistökielillä. Kansallisten vähemmistöneuvostojen asianmukainen toiminta on edelleen tärkeää. Vihapuhe- ja pelottelutapaukset ja hyökkäykset olisi käsiteltävä nopeasti ja päättäväisesti. Neuvosto kehottaa jälleen panemaan asianmukaiset strategiset asiakirjat tosiasiallisesti täytäntöön.
- Lisäksi lainsäädäntötyön avoimuutta ja laatua, osallistavuutta ja todellista **puoluerajat ylittävää keskustelua** on lisättävä muun muassa edistämällä kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksia. Riippumattomien elinten ja demokraattisten instituutioiden asianmukaisessa toiminnassa, parlamentaarinen valvonta mukaan lukien, on edelleen saatava pikaisesti aikaan lisäedistymistä.
- Neuvosto korostaa, että kansainvälisten **vaalitarkkailijoiden** aiemmat suositukset on tarpeen ottaa huomioon ensi tilassa ja riittävän ajoissa ennen seuraavia vaaleja.
- Neuvosto painottaa edelleen maan sisäistä **sotarikosten** käsittelyä ja täysipainoista yhteistyötä kansainvälisiä rikostuomioistuimia koskevan mekanismin kanssa sekä sen tuomioiden ja päätösten täysimääräistä hyväksymistä ja täytäntöönpanoa. Kaikenlainen sotarikoksiin syyllistyneiden ihannoiti olisi estettävä.

24. **Taloussuodistusten** osalta neuvosto panee tyytyväisenä merkille saavutetun edistymisen. Talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteisten päätelmien mukaisesti neuvosto kannustaa Serbiaa jatkamaan toimia kilpailukyvyn sekä pitkän aikavälin ja osallistavan kasvun lisäämiseksi rakenneuudistusten avulla, erityisesti energia-alalla ja työmarkkinoilla, sekä parantamalla sääntely-ympäristön avoimuutta ja ennakoitavuutta. Lisäksi neuvosto korostaa, että Serbian on mukautettava kauppa- ja energiapolitiikkansa EU:n säännöstöön, erityisesti kaasumarkkinoiden ja Gastrans-hankkeen osalta.
25. Neuvosto toistaa, että Serbian on täytettävä sitoumuksensa ja mukautettava politiikkaansa asteittain **EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan**, kuten neuvottelukehyksessä edellytetään, ja käännettävä kielteinen kehityssuuntaus päinvastaiseksi mahdollisimman pian.
26. Neuvosto on myös tyytyväinen Serbian jatkuvaan aktiiviseen osallistumiseen **yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan** alan operaatioihin.
27. Neuvosto toistaa myös kehotuksensa siitä, että Serbian on mukautettava politiikkaansa asteittain **EU:n yhteisen viisumipolitiikan** mukaiseksi ja pidättäydyttävä poikkeamasta siitä.
28. **EU:n tuella** Kosovon kanssa **käytävän vuoropuhelun** osalta Serbian on vielä toteutettava huomattavia lisätoimia ja edistettävä suotuisan ympäristön luomista ja pidättäydyttävä kaikenlaisista toimista, jotka voidaan katsoa provokaatioksi. Neuvosto korostaa, että tällä hetkellä vallitseva tilanne ei ole kestävä. On olennaisen tärkeää, että vuoropuhelu aloitetaan uudelleen mahdollisimman pian. Kattavassa oikeudellisesti sitovassa sopimuksessa on käsiteltävä kaikkia avoinna olevia kysymyksiä kansainvälisen oikeuden ja EU:n säännösten mukaisesti, ja sen on edistettävä alueen vakautta. Tällaisen sopimuksen tekeminen viipymättä korkean edustajan tuella on olennaisen tärkeää, jotta Serbia ja Kosovo voivat edetä tiellä kohti EU:ta.

Neuvosto toteaa jälleen, että kaikki EU:n tuella käydyn vuoropuhelun puitteissa tehdyt aiemmat sopimukset on pantava täytäntöön. Neuvosto on tältä osin tyytyväinen oikeussopimuksen lujittamiseen edelleen ja televiestintäsopimuksen täytäntöönpanoon kaikilta osin.

Neuvosto pitää kuitenkin valitettavana, että pitkäaikaisessa sitoumuksessa aiempien vuoropuhelun puitteissa tehtyjen sopimusten täytäntöönpanosta ei ole edistytty, mukaan lukien Kosovossa sijaitsevien serbienemmistöisten kuntien liiton tai yhteisön perussäännön laatiminen, yhdennettyä rajaturvallisuutta koskevan sopimuksen täytäntöönpano kaikilta osin ja energiasopimuksen lopullinen täytäntöönpano. Neuvosto pitää myös valitettavana, että Mitrovican siltaa ei ole vielä avattu kaikelle liikenteelle, vaikka uudistustyöt on saatu päätökseen.

29. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille Serbian jatkuvan sitoutumisen moniin **alueellisen yhteistyön** aloitteisiin ja kannustaa Serbiaa määrätietoisesti jatkamaan **hyvien naapuruussuhteiden** lujittamista.

TURKKI

30. Neuvosto vahvistaa pitävänsä EU:n ja EU:lle keskeisen kumppanin Turkin välisiä suhteita tärkeinä. Se on edelleen sitoutunut ylläpitämään avointa ja vilpitöntä vuoropuhelua, jolla pyritään vastaamaan yhteisiin haasteisiin ja tekemään yhteistyötä keskeisillä yhteisen edun mukaisilla aloilla, joita ovat esimerkiksi muuttoliike, terrorismin torjunta, talous ja kauppa. EU:n ja Turkin assosiaationeuvoston kokous, joka pidettiin neljän vuoden jälkeen maaliskuussa 2019, tarjosi tilaisuuden luoda katsauksen EU:n ja Turkin suhteisiin.

31. Neuvosto pitää arvossa Turkin jatkuvia merkittäviä ponnisteluja lähes 4 miljoonan pakolaisen vastaanottamisessa ja heidän tarpeistaan huolehtimisessa. **EU:n ja Turkin julkilausuman** jatkuva täytäntöönpano laittoman muuttoliikkeen pysäyttämiseksi on molempien osapuolten edun mukaista ja edelleen ratkaisevan tärkeää, sillä se vähentää laittomia ja vaarallisia meren ylityksiä ja pelastaa henkiä Egeanmerellä. Yhteisten rajojen tehostettu valvonta EU:n kanssa on jatkossakin painopisteenä. Voimassa olevat kahdenväliset takaisinottosopimukset ja EU:n jäsenvaltioiden kanssa tehtyjen vastaavanlaisten sopimusten ja järjestelyjen määräykset olisi pantava asianmukaisesti täytäntöön odottaessa EU:n ja Turkin takaisinottosopimuksen täydellistä ja tehokasta täytäntöönpanoa kaikkien jäsenvaltioiden suhteen. Oikeus- ja sisäasioiden yhteistyö kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kanssa on edelleen olennaista.
32. Palauttaen mieleen heinäkuussa 2016 antamansa päätelmät, joissa tuomittiin jyrkästi 15. heinäkuuta tapahtunut vallankaappausyritys ja ilmaistiin solidaarisuus Turkin kansaa kohtaan sekä täysi tuki Turkin demokraattisille instituutioille, neuvosto on toistuvasti ilmaissut olevansa vakavasti huolissaan viranomaisien vallankaappausyrityksen jälkeen toteuttamien toimenpiteiden suhteettomuudesta ja laajuudesta. Neuvosto panee hyvin huolestuneena merkille, että osaa näistä toimenpiteistä sovelletaan käytännössä edelleen, vaikka poikkeustila on kumottu. Neuvosto palauttaa mieleen kansainväliset normit ja velvoitteet, jotka Turkki on hyväksynyt ja joihin se on sitoutunut. Neuvosto toistaa Turkille osoitetun kehotuksensa kääntää pikaisesti kaikki nämä kielteiset kehityssuuntaukset päinvastaisiksi.

33. Neuvosto on erityisen huolissaan **oikeusvaltion** ja **perusoikeuksien**, muun muassa sananvapauden jatkuvasta ja erittäin huolestuttavasta taantumisesta. Oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja toiminnan käynnissä olevaa heikentämistä ei voida sallia, eikä myöskään jatkuvia rajoituksia, pidätyksiä, vangitsemisia ja muita toimenpiteitä, joita kohdistetaan toimittajiin, tutkijoihin, poliittisten puolueiden jäseniin sekä kansanedustajiin, ihmisoikeuksien puolustajiin, sosiaalisen median käyttäjiin ja muihin perusoikeuksiaan ja -vapauksiaan käyttäviin henkilöihin. Kansalaisjärjestöjen oikeutettuun ja lainmukaiseen toimintaan äskettäin kohdistetut oikeudelliset menettelyt herättävät vakavaa huolta. Turkin on kiireellisesti ja tehokkaasti korjattava nämä kielteiset kehityssuuntaukset ja monet muut vakavat puutteet ja ratkaisematta olevat, komission kertomuksessa yksilöidyt seikat. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille, että uudistustoimintaryhmä on kutsuttu jälleen koolle ja että oikeuslaitoksen uudistusstrategia on hyväksytty. Tämän jälkeen Turkin on ryhdyttävä määrätietoisiin ja konkreettisiin toimiin sitoumustensa täyttämiseksi sekä selkeiden ja konkreettisten tulosten esittämiseksi. Turkin olisi myös tehostettava yhteistyötään Euroopan neuvoston ja sen elinten ja instituutioiden kanssa, reagoitava niiden keskeisiin suosituksiin ja pantava täytäntöön kaikki Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset Euroopan ihmisoikeussopimuksen 46 artiklan mukaisesti. Neuvosto muistuttaa, että Venetsian komissio arvioi kriittisesti viimeisimpiä Turkin perustuslakiin tehtyjä muutoksia, joilla otettiin käyttöön uusi presidenttijohtoinen järjestelmä ja poistettiin monia aiempia valvontajärjestelmiä, mikä vaarantaa vallanjakoperiaatteen. Neuvosto muistuttaa vapaiden, oikeudenmukaisten ja avointen **vaalien** ratkaisevasta merkityksestä. Vaikka neuvosto on tyytyväinen maaliskuussa 2019 pidettyjen kunnallisvaalien korkeaan äänestysprosenttiin, se ilmaisee myös olevansa erittäin huolissaan vaaliprosessin lainmukaisuuden ja rehellisyyden kunnioittamisesta ottaen huomioon erityisesti korkeimman vaalilautakunnan äskettäiset päätökset.
34. **Taloussuudistusten** osalta neuvosto panee merkille taloudellisen toiminnan heikkenemisen ja lisääntyneen huolen maan markkinatalouden toiminnasta. Talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteisten päätelmien mukaisesti neuvosto kehottaa Turkkia lisäämään julkisen talouden avoimuutta ja uskottavuutta, purkamaan ulkomaisen pääoman vapaan liikkumisen estävät toimenpiteet, vähentämään valtion vaikutusta hinnoitteluun sekä parantamaan liiketoimintaympäristöä muun muassa vahvistamalla oikeusvaltioperiaatetta. Kaupan esteet tai vastaavat esteet, jotka ovat ristiriidassa EU:n ja Turkin välisen tulliliiton kanssa, muun muassa julkisten hankintojen alalla, olisi poistettava.

35. Neuvosto odottaa Turkin jatkossakin sitoutuvan yksiselitteisesti **hyviin naapuruussuhteisiin**, kansainvälisiin sopimuksiin ja kiistojen rauhanomaiseen ratkaisemiseen, tarvittaessa Kansainväliseen tuomioistuimeen turvautuen. Neuvosto palauttaa mieleen ja vahvistaa aiemmat neuvoston ja Eurooppa-neuvoston päätelmät, mukaan lukien Eurooppa-neuvoston 22. maaliskuuta 2018 antamat päätelmät, joissa tuomittiin jyrkästi Turkin jatkuvat laittomat toimet itäisellä Välimerellä ja Egeanmerellä. Neuvosto on vakavasti huolissaan Turkin tämän hetkisestä laittomasta poraustoiminnasta itäisellä Välimerellä ja pitää valitettavana, että Turkki ei ole vielä vastannut Euroopan unionin toistuviin kehotuksiin lopettaa tämä toiminta. Neuvosto korostaa, että tällaisilla laittomilla toimilla on vakavia välittömiä kielteisiä vaikutuksia EU:n ja Turkin suhteisiin. Neuvosto kehottaa Turkkia toimimaan pidättyvästi, kunnioittamaan Kyproksen suvereniteettia ja lopettamaan nämä toimet. EU seuraa tilannetta tiiviisti ja on valmis reagoimaan asianmukaisesti ja antaen täyden tukensa Kyprokselle. Neuvosto kehottaa komissiota ja Euroopan ulkosuhdehallintoa esittämään viipymättä vaihtoehtoja asianmukaisille toimenpiteille.

Lisäksi, kuten 11. joulukuuta 2006 ja 26. kesäkuuta 2018 annetuissa neuvoston päätelmissä, jotka Eurooppa-neuvosto sittemmin hyväksyi, sekä 21. syyskuuta 2005 annetussa julkilausumassa todetaan, neuvosto kehottaa Turkkia täyttämään neuvottelukehyksen mukaiset velvoitteensa, kuten velvoitteen panna assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirja täytäntöön täysimääräisesti ja kaikkia jäsenvaltioita kohtaan syrjimättömästi. Neuvosto toistaa, että kaikkien jäsenvaltioiden tunnustaminen on olennaista. Turkin on vältettävä uhkailua ja toimia, jotka vahingoittavat hyviä naapuruussuhteita, normalisoitava suhteensa Kyproksen tasavallan kanssa ja kunnioitettava kaikkien EU:n jäsenvaltioiden täysivaltaisuutta niiden aluemerellä ja ilmatilassa samoin kuin kaikkia niiden suvereniteettioikeuksia, kuten muun muassa oikeutta tutkia ja hyödyntää luonnonvaroja, EU:n ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti, UNCLOS mukaan lukien. EU on edelleen täysin sitoutunut Kyproksen kysymyksen kokonaisvaltaiseen ratkaisemiseen. Neuvosto muistuttaa tältä osin olevan ratkaisevan tärkeää, että Turkki sitoutuu ja osallistuu tällaiseen tämän kysymyksen, myös sen ulkoisten näkökohtien, ratkaisuun YK:n puitteissa YK:n turvallisuusneuvoston asiaankuuluvien päätöslauselmien, EU:n perustana olevien periaatteiden sekä unionin säännösten mukaisesti.

36. Neuvosto kehottaa uudelleen Turkkia mukauttamaan politiikkaansa asteittain **EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan** ja kääntämään jatkuvan kielteisen suuntauksen päinvastaiseksi mahdollisimman pian sekä muistuttaa kannastaan, joka koskee jäsenvaltioiden liittymistä kansainvälisiin organisaatioihin.
37. Neuvosto panee merkille, että Turkki on jatkanut loitontumistaan Euroopan unionista. Palauttaen mieleen 26. kesäkuuta 2018 antamansa päätelmät neuvosto toteaa, että Turkin liittymisneuvottelut ovat sen vuoksi tosiasiaassa pysähdyksissä. Uusien neuvottelulukujen avaamista tai sulkemista ei voida harkita eikä suunnitteilla ole uusia toimia EU:n ja Turkin tulliliiton uudistamiseksi.

VAKAUTUS- JA ASSOSIAATIOPROSESSI

POHJOIS-MAKEDONIAN TASAVALTA

38. Neuvosto vahvistaa 26. kesäkuuta 2018 antamansa päätelmät ja on erittäin tyytyväinen historialliseen ja ennennäkemättömään Prespan sopimukseen ja hyviä naapuruussuhteita koskevaan sopimukseen Bulgarian kanssa sekä panee mielenkiinnolla merkille liittymisneuvottelujen avaamista Pohjois-Makedonian tasavallan kanssa koskevan komission suosituksen, joka perustuu tämän myönteiseen arvioon saavutetusta edistymisestä ja neuvoston määrittelemien edellytysten täyttämisestä. Aikaa on käytettävissä rajallisesti, ja asia on tärkeä, joten neuvosto palaa asiaan myöhemmin. Tavoitteena on saada aikaan selkeä ja aineellinen päätös mahdollisimman pian ja viimeistään lokakuussa 2019.

ALBANIA

39. Neuvosto vahvistaa 26. kesäkuuta 2018 antamansa päätelmät ja panee mielenkiinnolla merkille liittymisneuvottelujen avaamista Albanian tasavallan kanssa koskevan komission suosituksen, joka perustuu tämän myönteiseen arvioon saavutetusta edistymisestä ja neuvoston määrittelemien edellytysten täyttämisestä. Aikaa on käytettävissä rajallisesti, ja asia on tärkeä, joten neuvosto palaa asiaan myöhemmin. Tavoitteena on saada aikaan selkeä ja aineellinen päätös mahdollisimman pian ja viimeistään lokakuussa 2019.

BOSNIA JA HERTSEGOVINA

40. Neuvosto panee merkille **komission lausunnon** Bosnia ja Hertsegovinan EU-jäsenyyshakemuksesta. Neuvosto jatkaa asiakirjan perusteellista tarkastelua ja palaa asiaan myöhemmin tänä vuonna. Neuvosto kannustaa Bosnia ja Hertsegovinaa muodostamaan hallituksen viipymättä, jotta tarvittavia uudistuksia voidaan jatkaa. Puoluepolitiikka ja haluttomuus kompromissien tekemiseen ei saisi estää Bosnia ja Hertsegovinan kansalaisten oikeutettuja toiveita etenemisestä kohti Euroopan unionia.

KOSOVO

41. Neuvosto muistuttaa Kosovon kanssa tehdyn **vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanon** jatkamisen merkityksestä. Rajoittamatta asemaa koskevia jäsenvaltioiden kantoja tässä unionisopimuksessa määrätään EU:n ja Kosovon välisestä sopimuskehyksestä. Se tarjoaa Kosovolle mahdollisuuden kestäväan edistymiseen ja unioniin lähentymiseen alueen eurooppalaisten tulevaisuudennäkymien mukaisesti sekä luo kaupankäynti- ja investointimahdollisuuksia. Neuvosto panee merkille edistymisen EU-uudistusohjelman täytäntöönpanossa ja kehottaa toteuttamaan jäljellä olevat toimenpiteet pikaisesti. Se kehottaa kaikkia poliittisia toimijoita keskittymään jälleen kiireellisesti uudistuksiin ja edistämään Kosovon tietä kohti EU:ta maan väestön hyväksi.
42. Neuvosto pitää hyvin valitettavana hallituksen marraskuussa 2018 tekemää Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) mukaisten velvoitteiden ja SAA-sopimuksen hengen vastaista päätöstä määrätä jopa 100 prosentin suuruiset yksipuoliset tullikorotukset Serbian ja Bosnian ja Hertsegovinan tuonnille sekä asettaa kaupalle tullien ulkopuolisia esteitä. Neuvosto toteaa, että nämä päätökset heikentävät alueellista yhteistyötä sekä alueellisen talousalueen toimintaa, ja ne on kumottava välittömästi.

43. Neuvosto on tyytyväinen tärkeiden lakien hyväksymiseen **oikeusvaltion** ja **julkishallinnon uudistuksessa** ja kehottaa Kosovoa panemaan tämän lainsäädännön tehokkaasti täytäntöön.
44. **Korruptioon ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen** on puututtava määrätietoisesti. Neuvosto on edelleen huolestunut poliittisesta puuttumisesta ja muiden kuin ansioiden perusteella tehdyistä rekrytoinneista ja pitää sotarikoksista tuomittujen nimityksiä virallisiin asemiin valitettavina. Tämä on eurooppalaisten arvojen vastaista.
45. Neuvosto muistuttaa, että Kosovossa pitkään jatkuneet **vaaliprosessin** heikkoudet on tärkeä korjata noudattaen aiempien EU:n vaalitarkkailuvaltuuskuntien suosituksia. Ylimääräiset kaupunginjohtajanvaalit, jotka pidettiin 19. toukokuuta 2019, osoittivat, että puutteita on edelleen. Tästä esimerkkinä on vaaleja edeltänyt toiminta, joka rajoitti täysimääräisen demokraattisen vaaleihin osallistumisen mahdollisuuksia.
46. Neuvosto panee huolestuneena merkille, että Kosovon pohjoisosan tilanne on edelleen yleisesti ottaen haasteellinen järjestäytyneen rikollisuuden, korruption ja sananvapauden osalta.
47. **Ihmisoikeuksien** tosiasiallista edistämistä ja suojelua koko Kosovon alueella on tarpeen vahvistaa kiinnittäen huomiota myös kulttuuri- ja uskonnollisen perinnön suojeluun kaikilta osin. Huomiota olisi kiinnitettävä vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ja romanien osallistamiseen ja suojeluun, myös lisätoimiin nykyisen oikeudellisen kehyksen panemiseksi täytäntöön sekä turvallisen ympäristön takaamiseksi ja näiden henkilöiden omistusoikeuksien turvaamiseksi, samoin kuin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseen.
48. Neuvosto panee merkille edistymisen edelleen **radikalisoitumisen, ääriliikkeiden ja terrorismin torjunnassa**. Lisätoimia tarvitaan terrorismin rahoitukseen puuttumiseksi sekä kuntoutukseen ja yhteiskuntaan sopeuttamiseen tähtäävissä toimissa. Tässä yhteydessä neuvosto erityisesti korostaa tehokkaan ja tiiviin alueellisen ja kansainvälisen yhteistyön tarvetta, mukaan lukien Europol ja Eurojust, noudattaen kaikilta osin niiden määräyksiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta asemaa koskevia jäsenvaltioiden kantoja.

49. Talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteisten päätelmien mukaisesti neuvosto kehottaa Kosovoa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet finanssipoliittisiin sääntöihin liittymiseksi, lisäämään toimia epävirallisen talouden torjumiseksi, puuttumaan aktiivisesti korkeaan työttömyyteen, erityisesti nuorten ja naisten työttömyyteen, lisäämään investointeja koulutukseen sekä hyödyntämään uusiutuvia energialähteitä ja energiansäästämahdollisuuksia.
50. Neuvosto kehottaa Kosovoa sitoutumaan edelleen erityisjaostoihin noudattaen kaikilta osin kansainvälisiä velvoitteitaan ja maansa oikeusjärjestystä ja osoittaakseen todellista pyrkimystä oikeusvaltion, perusvapauksien, oikeuden ja sovinnon varmistamiseen. Voimassa oleva oikeudellinen kehys antaa mahdollisuuden kaikkien väitettyjen sotarikosten perusteelliseen tutkintaan ja syytteeseen asettamiseen.
51. Neuvosto kehottaa Kosovoa jatkamaan tiivistä ja tosiasiallista yhteistyötä EULEXin kanssa. Neuvosto odottaa erityisesti, että rikosoikeudelliset/siviilioikeudelliset asiat, jotka EULEX on siirtänyt Kosovon toimivaltaisille oikeusviranomaisille, käsitellään asianmukaisesti.
52. **EU:n tuella** Serbian kanssa **käytävän vuoropuhelun** osalta Kosovon on vielä toteutettava huomattavia lisätoimia ja edistettävä suotuisan ympäristön luomista ja pidättäydyttävä kaikenlaisista toimista, jotka voidaan katsoa provokaatioksi. Neuvosto korostaa, että tällä hetkellä vallitseva tilanne ei ole kestävä. On olennaisen tärkeää, että vuoropuhelu aloitetaan uudelleen mahdollisimman pian. Kattavassa oikeudellisesti sitovassa sopimuksessa on käsiteltävä kaikkia avoinna olevia kysymyksiä kansainvälisen oikeuden ja EU:n säännösten mukaisesti, ja sen on edistettävä alueen vakautta. Tällaisen sopimuksen tekeminen viipymättä korkean edustajan tuella on olennaisen tärkeää, jotta Kosovo ja Serbia voivat edetä tiellä kohti EU:ta.

Neuvosto toteaa jälleen, että kaikki EU:n tuella käydyn vuoropuhelun puitteissa tehdyt aiemmat sopimukset on pantava täytäntöön. Neuvosto on tältä osin tyytyväinen oikeussopimuksen lujittamiseen edelleen ja televiestintäsopimuksen täytäntöönpanoon kaikilta osin.

Neuvosto pitää kuitenkin valitettavana, että pitkäaikaisessa sitoumuksessa aiempien vuoropuhelun puitteissa tehtyjen sopimusten täytäntöönpanosta ei ole edistytty, mukaan lukien Kosovossa sijaitsevien serbienemmistöisten kuntien liiton tai yhteisön perussäännön laatiminen, yhdenmukaista rajaturvallisuutta koskevan sopimuksen täytäntöönpano kaikilta osin ja energiasopimuksen lopullinen täytäntöönpano. Neuvosto pitää myös valitettavana, että Mitrovican siltaa ei ole vielä avattu kaikelle liikenteelle, vaikka uudistustyöt on saatu päätökseen.

53. Neuvosto muistuttaa, että edistymisen Serbian-suhteiden normalisoinnissa on vakautus- ja assosiaatiosopimuksen olennainen periaate ja että se tukee EU:n ja Kosovon välisten suhteiden ja yhteistyön kehittämistä.
54. Neuvosto toteaa **viisumipakon poistamisen** olevan tärkeää Kosovon kansalaisille. Komissio esitti toukokuussa 2016 virallisen ehdotuksen Kosovon lisäämiseksi Schengenin viisumivapausluetteloon sekä heinäkuussa 2018 kertomuksen jäljellä olevien arviointiperusteiden täyttymisestä. Euroopan parlamentti tuki komission ehdotusta ensimmäisessä käsittelyssään maaliskuussa 2019. Ehdotusta koskeva päätös on parhaillaan neuvoston käsiteltävänä.